

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/68503>

Please be advised that this information was generated on 2019-06-19 and may be subject to change.

Eén jaar Balkenende-4: op de helft?

vrijdag 22 februari 2008 | 09:09 | Laatste bijgewerkt op: zaterdag 01 maart 2008 | 10:37

Tekstgrootte

Wouter Bos, Jan Peter Balkenende en André Rouvoet (van links naar rechts) op bezoek bij informateur Hoekstra. Het zou uiteindelijk leiden tot het kabinet Balkenende-4. foto Harmen de Jong/GPD

Vandaag kan de vlag uit op het Torentje. Het vierde kabinet-Balkenende bestaat vandaag precies een jaar. Na exact drie maanden formieren presenteerde Jan Peter Balkenende zijn derde volwaardige ministersploeg en een regeerprogramma met de fraaie titel 'Samen werken, samen leven'.

Maar merkt de samenleving wat van de koerswijziging van centrumrechts naar centrumlinks?

In een coalitiedemocratie als de vaderlandse zijn de marges smal, zoals Joop den Uyl in een ver verleden al opmerkte. Dat betekent dat centrumpartijen bijna per definitie een grotere stempel op het beleid kunnen drukken dan partijen die zich links of rechts van het midden bevinden. Het midden regeert, met af en toe een kleine uitschieter naar een van de vleugels.

Opvallend is dat er vooral weinig nieuw beleid uit Den Haag komt. Waar de vorige coalitie (van CDA, VVD en D66) grote delen van de samenleving op de schop wilde nemen, heerst er nu op het oog vooral rust op het Binnenhof. Geen grootschalige aanpak van de sociale zekerheid, waartegen de vakbeweging een paar jaar geleden nog te hoop liep, geen paniek meer rond het vreemdelingenbeleid (je zou bijna vergeten wie dat in portefeuille heeft), geen bestuurlijke vernieuwing en geen geforceerde invoering van de kilometerheffing. Plannen waren er genoeg na de honderd-dagen-toer door de samenleving: op milieugebied, voor onderwijs, kindveiligheid en de veiligheid in de wereld. Bij het gros van deze plannen blijft het ook bij plannen. Daar waar wel nieuw beleid wordt voorgesteld, volgt vrijwel direct gedonder.

De transformatie van probleemwijken in prachtwijken, één van de speerpunten van het kabinetsbeleid, lijkt voor het van start gegaan is al verzand te zijn in een financiële vechtpartij tussen de verantwoordelijke minister en de woningcorporaties. Blijkbaar trekt Vogelaar geen conclusies uit het rapport over de onderwijsvernieuwing, waaruit vooral naar voren komt dat beleid maken zonder overeenstemming met de uitvoerders nooit werkt. Het Europese referendum en het onderzoek naar de wijze waarop Nederland betrokken raakte bij de Irakoerlog moesten van tafel omdat anders het kabinet intern bezwaken zou zijn. Hetzelfde gold voor de modernisering van het ontslagrecht. Kortom, het kabinet is vooral te kenmerken door wat het niet doet, hetgeen de verdeeldheid in de coalitie tekent.

Waar CDA en VVD elkaar vrijwel moeiteloos beleidsmatig kunnen vinden, kost het de grootste moeite om de christen- en sociaaldemocratische neuzen dezelfde kant op te krijgen. De geschiedenis van de centrumlinkse kabinetten – Cals, Den Uyl en Van Agt II – spreekt wat dat betreft boekdelen. Geen van deze kabinetten haalde de eindstreep, en de laatste twee kenmerkten zich door voortdurende heibel tussen de coalitiepartners. De angst voor zo'n interne breuk lijkt het huidige kabinet beleidsmatig te verlammen. Van de regeringspartijen heeft alleen de ChristenUnie wellicht getalsmatig een beetje baat bij een kabinetscrisis.

De niet daadkrachtige, koersloze houding wordt namelijk door het electoraat herkend. Het is weliswaar bepaald niet ongewoon dat een regeringscoalitie in de beginperiode aan populariteit moet inboeten, maar het tempo en de wijze waarop doet denken aan de nadagen van Paars II.

Waar de coalitie in november 2006 nog startte met 80 zetels, staat zij nu nog maar op 59 in de peilingen van Maurice de Hond. Iedere politicus zal dat afdoen met de dooddouner 'peilingen zijn maar dagkoersen', maar een dergelijk verval zal zeker tot op zijn minst enige zenuwachtigheid in het kabinet en bij de regeringspartijen leiden.

Acuut gevaar bestaat er echter niet voor de coalitie omdat een alternatief ontbreekt. Er vindt een voortgaande versnippering van het politieke landschap plaats, waardoor het steeds lastiger zal worden om coalities te smeden. Zelfs een combinatie van CDA, PvdA en SP zou in de laatste peilingen geen meerderheid meer behalen.

Ook de fragmentatie aan de rechterzijde, met een VVD, een PVV en een TON die alle drie rond de zestien zetels zweven, zal niet bijdragen aan het regeerbaar houden van Nederland. Zoals het er nu naar uitziet, zal een volgend kabinet uit ten minste vier partijen moeten bestaan.

Het gemiddelde kabinet-Balkenende zit nog geen twee jaar. Het is dit kabinet er alles aan gelegen dat gemiddelde op te krikken, al is het maar uit electoraal lijfsbehoud. Dat betekent dat de regeringspartijen als egeltjes met elkaar zullen omgaan, zij zullen omzichtig proberen te voorkomen de coalitiepartner al te zeer voor de voeten te lopen. Veel nieuw beleid hoeven we dus niet te verwachten, hetgeen geen al te optimistische conclusie is na slechts één jaar regeren.

- Peter van der Heiden is parlementair historicus aan de Radboud Universiteit Nijmegen en freelancejournalist